

Rapport

Datum: 22 november 2010
Rapportnummer: 2010/333

Klacht

Verzoeker klaagt over het optreden van het regionale politiekorps Hollands Midden op 23 augustus 2008 tegen hem tijdens een demonstratie van de Nationale Socialistische Aktie (NSA), waardoor hij belemmerd werd in het uitvoeren van zijn werkzaamheden als fotograaf/journalist. Verzoeker klaagt er ook over dat het politiekorps nooit antwoord heeft gegeven op zijn vraag op grond van welke informatie het korps tot dit optreden had besloten.

WAT MAG DE BURGER VERWACHTEN VAN DE POLITIE

Van de politie mag worden verwacht dat zij bij demonstraties de openbare orde en veiligheid handhaaft. Daarbij kan het noodzakelijk zijn op te treden tegen burgers die een bedreiging vormen voor deze openbare orde en veiligheid. Of van een bedreiging sprake is dient zorgvuldig te worden afgewogen. Ten aanzien van journalisten/fotografen geldt dat zij in beginsel niet belemmerd mogen worden in hun recht van vrije nieuwsgaring. Bij optreden tegen journalisten dient daarom de afweging extra zorgvuldig te worden gedaan met oog op het verbod van inperking van de journalistieke vrijheid.

Dit betekent dat de aanwijzingen om over te gaan tot optreden tegen journalisten concreet en betrouwbaar moeten zijn en ook kenbaar moeten worden gemaakt.

Beoordeling

Algemeen

1. Verzoeker wilde aanwezig zijn als journalist/fotograaf bij een demonstratie van aanhangers van de Nationaal-Socialistische Aktie (NSA), een extreem rechtse groepering. De NSA had de demonstratie tevoren aangemeld bij de burgemeester van Alphen aan de Rijn. De politie was dan ook voorbereid op deze demonstratie, die als risicovol werd beschouwd. In verband met eerdere ongeregelde optredens van de NSA in andere plaatsen waren er maatregelen genomen om de openbare orde en veiligheid te handhaven. Met name vreesde de politie een tegenreactie uit de linkse activistische hoek.
2. Direct na zijn aankomst in Alphen werd verzoeker door de politie gevorderd de gemeente te verlaten omdat hij een risicofactor vormde voor de openbare orde. Toen de politie hem later nog aantrof werd verzoeker aangehouden en meegenomen naar het politiebureau. Zijn beroep op zijn recht op vrije nieuwsgaring werd genegeerd.
3. De officier van justitie seponeerde de zaak bij gebrek aan bewijs. Verzoeker diende een klacht in bij de politie over zijn aanhouding en onduidelijkheid over de redenen waarom. Zijn eerste klacht werd door de korpsbeheerder ongegrond verklaard, over de tweede klacht achtte hij zich niet bevoegd.

Visie verzoeker

1. Verzoeker was op 26 augustus 2008 naar Alphen aan de Rijn gegaan om daar een reportage met foto's te maken van een demonstratie van de NSA. Hij was nog maar net aangekomen in de gemeente toen hij door twee politiefunctionarissen op de fiets werd gevraagd zich te legitimeren. Verzoeker toonde zijn identiteitsbewijs. Daarop namen zij via de portofoon contact op met collega's en gaven zijn naam door. Vervolgens vorderden zij hem de gemeente Alphen te verlaten op grond van de algemene plaatselijke verordening (zie Achtergrond, onder 4.).
2. Verzoeker wees de politiefunctionarissen erop dat hij als journalist/fotograaf aanwezig was om een reportage van de demonstratie te maken. Hij toonde zijn apparatuur en zijn perskaart van de krant waar hij voor werkte. Zij verzochten hem toen ook zijn politieperskaart te tonen. Die had hij niet. Hij gaf aan graag zijn werk te willen doen. De politiefunctionarissen doorzochten zijn tas en constateerden dat hij inderdaad professionele apparatuur bij zich had. Toch reageerden ze verder niet op zijn verzoek aan het werk te mogen gaan. Ze herhaalden dat hij de gemeente diende te verlaten.
3. Verzoeker liep toen naar een plein in de buurt om daar te wachten op een collega, die hem een lift naar huis kon geven. Het plein lag niet direct aan de route van de demonstratie. De demonstratie was nog niet begonnen. Verzoeker had zijn camera's in zijn tas gelaten.
4. Korte tijd later kwamen dezelfde twee politiefunctionarissen opnieuw naar hem toe en hielden hem aan vanwege het niet opvolgen van een ambtelijk bevel. Verzoeker maakte opnieuw kenbaar dat hij het er niet mee eens was. Hij beriep zich erop dat hij als journalist recht had op vrije nieuwsgaring. De politiefunctionarissen lieten hem weten dat hij gezien werd als een risicofactor voor de verstoring van de openbare orde en dat daarom de rest er niet toe deed. Daarop werd verzoeker aangehouden wegens het niet opvolgen van een ambtelijk bevel (zie Achtergrond, onder 1.) en meegenomen naar het politiebureau voor verhoor. Die dag heeft verzoeker niets van de demonstratie gezien en ook geen enkele foto kunnen maken.
5. Enkele weken later kreeg verzoeker bericht van de officier van justitie dat zijn strafzaak was geseponeerd wegens "het ontbreken van wettig en overtuigend bewijs". Omdat verzoeker zich niet kon neerleggen bij de gang van zaken diende hij een klacht in bij de politie.
6. Verzoeker lichtte zijn klacht kort samengevat als volgt toe. Verzoeker beschouwt het optreden van de politie als een inbreuk op zijn persvrijheid. Het feit dat hij voor een progressieve journalistieke stichting werkt maakt niet dat hij geen recht heeft op persvrijheid. In het verleden heeft zijn aanwezigheid als fotograaf bij soortgelijke demonstraties nooit tot verstoring van de openbare orde geleid, niet door zijn eigen

toedoen, noch door toedoen van de demonstranten. Mochten de demonstranten zijn aanwezigheid als provocerend ervaren en daarop reageren, dan was dat voor hun rekening (voor samenvatting klachtbehandeling zie Achtergrond, onder 5.).

7. Verzoeker heeft naar aanleiding van zijn ervaring bij deze demonstratie inzage gevraagd in de registers bij de politie. Zowel het BPS als het HKS bevatten geen bijzondere gegevens over verzoeker. Verzoeker heeft geen strafblad.

Behandeling klacht door korpsbeheerder

Verzoeker diende een klacht in bij de korpsbeheerder. De korpsbeheerder legde de klacht voor aan de klachtencommissie. Vervolgens nam hij het advies van de klachtencommissie over en verklaarde verzoekers klacht over het optreden van de politie ongegrond. Over de beoordeling van de inhoudelijke informatie die tot de aanhouding had geleid verklaarde hij zich niet bevoegd. Hij gaf daarbij onder meer aan "dat de inhoudelijke beoordeling enerzijds zag op de rechtmatigheid, anderzijds op discretionaire bevoegdheden. Beide aspecten horen thuis op het terrein van het strafrecht en kunnen rechtens bindende gevolgen hebben. Daarmee vallen ze "buiten het domein van de klachtbehandeling", aldus de korpsbeheerder. (Voor meer informatie over de klachtbehandeling in de klachtencommissie zie achtergrond onder 5) .

Reactie korpsbeheerder op onderzoek

1. In reactie op het onderzoek liet de korpsbeheerder de Nationale ombudsman nog weten dat de demonstratie door de NSA tijdig was aangemeld. De demonstratie vond plaats op zaterdagmiddag in het centrum van Alphen aan het eind van de zomervakantie. Een druk tijdstip waarop niet alleen het gebruikelijke winkelende publiek maar ook vakantiegangers in het centrum aanwezig zijn. Er was overleg gevoerd met de politie en het openbaar ministerie. De politie kreeg tot taak de demonstratie zo rustig mogelijk te laten verlopen, confrontaties te voorkomen en op te treden bij strafbare feiten. Uitgangspunt daarbij was om de-escalierend te werk te gaan. Het belang van de demonstranten van vrijheid van meningsuiting moest in het oog worden gehouden en afgezet worden tegen de belangen van de andere aanwezigen.

2. In het verleden hadden soortgelijke rechts extremistische demonstraties elders geleid tot reacties vanuit links georiënteerde hoek. Dit maakte het noodzakelijk tevoren een risicoanalyse te maken. Bovendien was er bij de politie informatie binnengekomen dat er die dag door maatschappijkritische kringen een tegendemonstratie zou worden gehouden.

Volgens de politie maken zowel extreem rechtse als extreem linkse groeperingen gebruik van verkenner, die de bewegingen van de andere partij observeren. Daarbij worden foto's gemaakt. De aanwezigheid van fotografen wordt door beide partijen als hinderlijk ervaren en werkt provocerend. Dit kan leiden tot botsingen met alle gevolgen voor de openbare

orde en veiligheid van dien.

3. Tijdens de demonstratie heeft de politie gebruik gemaakt van de diensten van observanten van het regionale politiekorps Haaglanden. Deze observanten hebben ruime ervaring met de begeleiding van demonstraties van extreme groeperingen. Deze observanten hebben geconstateerd dat tijdens de demonstratie van de NSA fotografen aanwezig waren van linkse signatuur. De signaleringen van deze personen zijn tijdens de briefing tevoren verspreid onder de politiefunctionarissen.

4. Tijdens de surveillance langs de demonstratieroute werd vastgesteld dat één persoon voldeed aan een van de opgegeven signaleringen. Deze persoon werd staande gehouden en toen bleek dat het om verzoeker ging. De beslissing om verzoeker te vorderen zich van het demonstratiegebied te verwijderen was daarbij niet ingegeven door het feit dat verzoeker werkzaamheden verrichtte voor het blad Gebladerte of vanwege zijn gedragingen tijdens de demonstratie. Evenmin had het tot doel verzoeker te belemmeren in zijn journalistieke arbeid. "Het ging in dezen om het reële risico dat verzoeker voor de demonstranten van extreemrechts reden kon zijn tot provocatie en daarmee het verstoren van de openbare orde en veiligheid in het stadscentrum. Dat achteraf gezien het met de confrontaties wel is meegevallen, doet hieraan niet af", aldus de korpsbeheerder.

5. In antwoord op de door de Nationale ombudsman nog specifiek gestelde vragen over de verhouding tussen dit optreden en de vrijheid van vrije nieuwsgaring liet de korpsbeheerder kort samengevat nog het volgende weten.

Het korps is bekend met de Leidraad over de positie van de pers bij politieoptreden. Deze is doorvertaald in het mediabeleid van het korps.

Het uitgangspunt bij het optreden op 23 augustus 2008 was steeds om zoveel mogelijk recht te doen aan de vrijheid van demonstratie en de vrijheid van meningsuiting. Dit gold ook voor de vrije nieuwsgaring. De grenzen van deze vrijheden lagen daar waar de overige belangen zoals die van de veiligheid van burgers werden geschaad. Het optreden van de politie was erop gericht om alle activiteiten rondom de demonstratie veilig en ongestoord te laten verlopen. Dit kon worden bereikt door een actuele informatiepositie en daaraan gekoppeld een risico-inventarisatie ter voorkoming van strafbare feiten en ongewenste acties. Dit kon betekenen dat waar de grondrechten van anderen waren aangetast, de vrijheden door politieoptreden konden worden beperkt.

6. Ten aanzien van de door de Nationale ombudsman gestelde vragen over verzoeker zelf liet de korpsbeheerder weten dat verzoeker tevoren niet bekend was bij het korps. Hij was herkend door de bij de demonstratie aanwezige observanten van het korps Haaglanden als een fotograaf van 'linkse signatuur'. Zij hebben zijn signalement doorgegeven tijdens de briefing. Naar aanleiding daarvan werd verzoeker op straat herkend door politiefunctionarissen en staande gehouden. Niet zijn persoon, noch zijn werkzaamheden

op zich werden aangemerkt als risico voor de openbare orde. Het risico zat in het feit dat hij als fotograaf van een links georiënteerde instantie door de demonstranten van extreem rechts als hinderlijk kon worden opgevat met alle risico's van confrontaties en verstoring van de openbare orde en veiligheid van dien.

7. De korpsbeheerder stuurde de Nationale ombudsman het draaiboek van de politie en de risicoanalyse met het verzoek om vertrouwelijke behandeling. Dit verzoek werd gehonoreerd.

Uit het proces verbaal van aanhouding

"Wij verbalisanten reden als bikers op de X laan. Op dat moment kregen we van de taakcommandant de opdracht uit te kijken naar linksgeoriënteerde personen die mogelijk de openbare orde wilden verstoren. Door de verkenningseenheid werd een persoon herkend die bij diverse demonstraties voor linkse groeperingen foto's maakte en deze publiceerde. Er was een grote kans dat deze persoon door rechts-extremisten herkend zou worden en waarbij de openbare orde direct in gevaar zou komen. Zijn signalement luidde:(...)".

Beoordeling

I. Wat betreft het inperken van zijn recht op vrije nieuwsgaring als journalist

1. Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Het recht op vrije nieuwsgaring (het recht om inlichtingen te verzamelen) is een grondrecht dat in de Grondwet en in de mensenrechtenverdragen wordt beschermd (zie Achtergrond, onder 1.).

Om journalisten hun taak goed te kunnen laten uitvoeren is het belangrijk dat zij hun recht op vrije nieuwsgaring zonder onnodige beperkingen kunnen uitoefenen.

Wanneer de politie vertegenwoordigers van de nieuwsmedia belemmeringen in de weg legt wanneer deze hun werk (willen) doen betekent dit een inbreuk op dit recht.

In de wet is geregeld in welke gevallen de politie dit grondrecht kan onderwerpen aan bepaalde beperkingen, die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van onder meer de openbare veiligheid of het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten.

2. In de in 1980 opgestelde, en in 1988 herziene "Leidraad over de positie van de pers bij politieoptreden" hebben de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Justitie een uiteenzetting gegeven over de grondrechten waarop vertegenwoordigers van de pers

zich kunnen beroepen, en over de bevoegdheden van de politie om deze rechten te beperken (zie Achtergrond, onder 2.). De pers heeft een bijzondere maatschappelijke functie bij de realisering van de vrijheid inlichtingen te verzamelen en door te geven en van de vrijheid van meningsuiting. Voor de vorming van de openbare mening over het doen en laten van de overheid is die functie van wezenlijk belang. Het is daarom wenselijk dat journalisten, wanneer dat mogelijk is, hun journalistieke werk kunnen doen

3. De Nationale ombudsman stelt vast dat verzoeker die dag in Alphen aan den Rijn gesommeerd werd de gemeente te verlaten terwijl hij als journalist/fotograaf aan het werk was. Hij was als zodanig herkenbaar vanwege zijn professionele camera-apparatuur en zijn perskaart. Ook de korpsbeheerder erkent in zijn reactie dat verzoeker als journalist/fotograaf aanwezig was. Hieruit volgt dat verzoeker zich als journalist terecht kon beroepen op zijn recht op vrije nieuwsgaring.

4. Uit het onderzoek is gebleken dat de politie verzoeker beschouwde als een gevaar voor de openbare orde omdat hij herkend was als fotograaf van "linkse signatuur" die bij eerdere demonstraties foto's maakte en publiceerde. Er was een grote kans dat hij door rechts-extremisten herkend zou worden en dat daardoor de openbare orde direct in gevaar was. Dat verzoeker als fotograaf/journalist aanwezig was en zich beriep op zijn recht op vrije nieuwsgaring werd geheel genegeerd door de politie. De korpsbeheerder liet achteraf weten dat de inperking van de persvrijheid nooit een doel op zich was geweest.

5. De Nationale ombudsman is van oordeel dat de politie ten onrechte verzoekers beroep op persvrijheid heeft genegeerd. De Nationale ombudsman begrijpt dat de politie de taak had de openbare orde te handhaven. Bij een demonstratie als deze was verstoring van de openbare orde een reëel gevaar. Dat daarbij verschillende belangen tegen elkaar moeten worden afgewogen spreekt voor zich.

De politie lijkt in haar optreden te eenzijdig gericht te zijn op het garanderen van de vrijheid van demonstratie van de rechts-extremisten. Het recht van verzoeker als journalist werd daaraan ondergeschikt gemaakt. Immers zo wordt gesteld dat de aanwezigheid van verzoeker tot een reactie van rechts-extremisten zou kunnen leiden en dat hij daarmee de openbare orde in gevaar zou brengen.

6. In ieder geval staat vast dat journalisten in het algemeen niet beknot mogen worden in hun journalistieke vrijheid tenzij in het belang van onder meer de openbare veiligheid of het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten beperking noodzakelijk is.

In dit geval heeft de korpsbeheerder onvoldoende onderbouwd waarom verzoeker in zijn persvrijheid moest worden beperkt. De stelling dat verzoeker met zijn aanwezigheid als fotograaf van linkse signatuur een potentieel gevaar vormde voor de openbare orde is niet nader gemotiveerd. Uit de door de korpsbeheerder verstrekte gegevens over verzoeker blijkt dat hij nooit eerder de openbare orde heeft verstoord. Evenmin heeft hij een strafblad.

Het enkele feit dat hij fotograaf is van linkse signatuur is onvoldoende om

hem aan te merken als potentieel gevaar voor de openbare orde en hem te vorderen de gemeente te verlaten.

Door verzoeker zo te behandelen heeft de politie het grondrecht (van vrije nieuwsgaring) onvoldoende gerespecteerd.

7. De Nationale ombudsman constateert dat er bij het korps weinig aandacht was voor de positie van journalisten bij de voorbereiding van de demonstratie en ook op de dag zelf.

Het is echter zeer aannemelijk dat bij zo'n demonstratie de media vertegenwoordigd zijn.

Dit kunnen journalisten zijn van allerlei signatuur. De pers heeft in principe recht op persvrijheid. Indien men tot inperking hiervan over wenst te gaan dient de afweging daarin zorgvuldig gemaakt te worden en goed gecommuniceerd. Nu de korpsbeheerder blijkbaar onvoldoende aandacht heeft geschonken aan de persvrijheid ziet de Nationale ombudsman aanleiding voor het doen van een aanbeveling.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

II. Wat betreft het verstrekken van informatie die tot de vordering heeft geleid

1. Het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking houdt in dat overheidsinstanties burgers met het oog op de behartiging van hun belangen actief en desgevraagd van adequate informatie voorzien. Dit houdt in dat de burger voldoende geïnformeerd moet worden over de gronden waarop de politie actie onderneemt.

2. Verzoeker klaagt er ook over dat hij nooit antwoord heeft gekregen op de vraag op grond van welke informatie de politie hem had gevorderd de gemeente te verlaten.

De korpsbeheerder heeft in antwoord op deze vraag de Nationale ombudsman laten weten dat voor de start van de demonstratie er niets over verzoeker bij zijn korps Hollands Midden bekend was. Pas tijdens die dag werd verzoeker herkend door observanten van het korps Haaglanden van eerdere demonstraties. Zij gaven onder meer van verzoeker het signalement door aan de surveillanten. Verzoeker werd op grond van deze informatie beschouwd als potentieel gevaar voor de openbare orde en op grond van de APV gevorderd de gemeente te verlaten. Toen hij aan deze vordering geen gehoor gaf werd hij later aangehouden wegens het niet opvolgen van een ambtelijk bevel.

3. De Nationale ombudsman heeft geen andere of verdere informatie ontvangen van de korpsbeheerder, zodat hij ervan uitgaat dat dit de informatie is op grond waarvan de surveillerende politiefunctionarissen hebben gehandeld. Zoals hiervoor al werd opgemerkt acht de Nationale ombudsman de door de korpsbeheerder verstrekte informatie

onvoldoende om verzoeker te kwalificeren als een gevaar voor de openbare orde.

4. De Nationale ombudsman is van oordeel dat de politie onvoldoende duidelijkheid heeft verschaft over de informatie die tot de vordering aan verzoeker om de gemeente te

verlaten had geleid. Dit is niet gebeurd op het moment van de aanhouding, maar ook niet in de klachtprocedure. De korpsbeheerder gaf in zijn klachtafhandelingsbrief conform het advies van de klachtencommissie aan dat hij niet bevoegd was om een oordeel uit te spreken over (de beoordeling van) deze informatie. Daarbij had de commissie expliciet aangegeven dat het verzoeker vrij stond informatie in te winnen bij de korpsbeheerder. Bij verzoeker is daardoor de indruk ontstaan dat er meer informatie over hem bekend was dan hem was verteld. Uit het onderzoek is inmiddels gebleken dat er blijkbaar niet meer gegevens voor handen waren dan de korpsbeheerder heeft verstrekt.

Door niet open en rechtstreeks in te gaan op verzoekers vraag heeft de korpsbeheerder gehandeld in strijd met het vereiste van actieve en adequate informatievoorziening.

De onderzochte gedraging is op dit punt gegrond.

Conclusie

De klacht van verzoeker over het optreden de politie van het regionale politiekorps Hollands Midden is gegrond wegens schending van het behoorlijkheidvereiste dat grondrechten (in dit geval het recht op vrije nieuwsgaring) worden gerespecteerd;

de klacht dat verzoeker geen duidelijk antwoord heeft gekregen op zijn vraag op grond van welke informatie hij was gevorderd te gemeente verlaten, is gegrond wegens strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking.

Slotbeschouwing

De Nationale ombudsman heeft begrip voor de lastige taak die de politie te vervullen heeft bij risicovolle demonstraties als die van de NSA. Bij dit soort demonstraties kunnen de verschillende grondrechten met elkaar in botsing komen. In dit geval leek de focus van de politie vooral gericht te zijn op het garanderen van de vrijheid van demonstratie en vrijheid van meningsuiting van de extreem rechtse aanhang van de NSA.

De persvrijheid van verzoeker kwam in dit geval in het gedrang. Aan de inperking van de persvrijheid werd in dit geval onvoldoende aandacht besteed.

Omdat de officier van justitie de strafzaak seponeerde is de zaak niet ter beoordeling voorgelegd aan de strafrechter. In de strafprocedure zou verzoeker kennis hebben kunnen nemen van het complete strafdossier en kunnen zien op grond van welke informatie precies de politie hem had gevorderd de gemeente te verlaten. Ook zou de strafrechter in

dat geval hebben beoordeeld of deze informatie voldoende was om verzoeker (preventief) te kwalificeren als gevaar voor de openbare orde.

Verzoeker voelt zich door de hele gang van zaken monddood gemaakt als journalist. Op het moment dat hij gevorderd werd de gemeente te verlaten kon hij hiertegen niets ondernemen.

Het niet opvolgen van dit bevel leidde immers er toe dat hij werd aangehouden, zodat hij helemaal niet meer zijn werk als journalist kon doen.

Verzoeker is bang dat dit hem in de toekomst vaker gaat gebeuren en dat hij er niets tegen kan ondernemen.

Om die reden vraagt de Nationale ombudsman aandacht voor de speciale positie van journaliste/fotografen.

AANBEVELING

De Nationale ombudsman geeft de korpsbeheerder in overweging intern binnen het korps

"De Leidraad over de positie van de pers bij politieoptreden" onder de aandacht te brengen en deze voortaan ook te betrekken in de voorbereiding van demonstraties en andere manifestaties waarbij veiligheidsrisico's spelen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie.

Verzoekschrift aan de Nationale ombudsman van verzoeker van 24 augustus 2009 met als bijlagen:

Klachtbrief van verzoeker aan korps van 17 november 2008;

Reactie korpsbeheerder op klacht 5 november 2009;

Verslag klachtencommissie politieklachten 9 januari 2009;

Reactie van verzoeker op verslag van 20 januari 2009;

Mutaties van politie;

Brief van officier van Justitie van 11 september 2008 over geen vervolging;

Klachtafhandelingsbrief korpsbeheerder na advies, zonder datum.

Reactie van de korpsbeheerder op het onderzoek van de nationale ombudsman van 14 april 2010 met als (vertrouwelijke bijlagen).

a. Draaiboek Storm.

b. Deeldraaiboek.

Reactie verzoeker op reactie korpsbeheerder van 14 mei 2010.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Grondwet

Artikel 7 lid 1

"Niemand heeft voorafgaand verlof nodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet."

2. Leidraad over de positie van de pers bij politieoptreden

In de in 1980 opgestelde, en in 1988 herziene "Leidraad over de positie van de pers bij politieoptreden" hebben de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Justitie een uiteenzetting gegeven over de grondrechten waarop vertegenwoordigers van de pers zich kunnen beroepen, en over de bevoegdheden van de politie om deze rechten te beperken.

In de Leidraad wordt naar voren gebracht dat de pers een bijzondere maatschappelijke functie vervult bij de realisering van de vrijheid van meningsuiting, zoals bedoeld in art. 7 van de Grondwet, en van de vrijheid om inlichtingen te verzamelen en door te geven, zoals die is weergegeven in artikel 10 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en in artikel 19 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. In de Leidraad wordt aangegeven dat die functie van wezenlijk belang is voor de vorming van de openbare mening over het doen en laten van de overheid:

"... 3. Positie van de pers

De pers heeft een bijzondere maatschappelijke functie bij de realisering van de vrijheid inlichtingen te verzamelen en door te geven en van de vrijheid van meningsuiting. Voor de vorming van de openbare mening over het doen en laten van de overheid is die functie van

wezenlijk belang. Het is daarom wenselijk dat journalisten, wanneer dat mogelijk is, hun journalistieke werk ook kunnen doen op plaatsen waar het publiek niet kan worden toegelaten. Journalisten kunnen zich dan met hun politieperskaart (zie punt 9) als zodanig legitimeren.

4. Beperking van de mogelijkheid informatie te vergaren

Artikel 2 Politiewet draagt de politie op in ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde. De handhaving van de rechtsorde omvat:

- "1. de handhaving van de openbare orde, waarbij de politie ondergeschikt is aan de burgemeester (artikel 35 Politiewet);
- 2. de justitiële politietaken (opsporing van strafbare feiten, aanhouding van verdachten), waarbij de politie ondergeschikt is aan de officier van Justitie (o.a. artikelen 148 en 156 Wetboek van Strafvordering).

Zowel bij de handhaving van de openbare orde als bij de uitvoering van justitiële politietaken kunnen zich situaties voordoen, waarin maatregelen moeten worden getroffen om feitelijke hinder door omstanders bij het politieoptreden tegen te gaan. Soms blijkt het bijvoorbeeld nodig, een gedeelte van de openbare weg voor het publiek af te sluiten. Bij ordeverstoringen komt het ook voor, dat de politie aan een ieder het bevel geeft zich te verwijderen. Zulke maatregelen kunnen voor journalisten een beperking meebrengen van de mogelijkheid ter plekke informatie te vergaren. De algemene taakomschrijvingen geven de politie de bevoegdheid maatregelen te treffen om te voorkomen dat omstanders in gevaar komen of de politie voor de voeten lopen."

De Leidraad bevat voorts een weergave van het opsporingsbeleid zoals de procureurs-generaal bij de gerechtshoven dat op 14 juli 1981 hadden geformuleerd ten aanzien van journalisten die aanwezig zijn bij kraakacties, ontruiming, protestacties en demonstraties. Dit beleid houdt in dat de politie in beginsel geen journalist aanhoudt die zich als zodanig kan legitimeren, en die zich onthoudt van daden die niet geacht kunnen worden samen te hangen met zijn beroepsuitoefening. De journalist kan zich echter niet verzetten tegen ordemaatregelen die worden getroffen tegen alle aanwezigen ter plaatse.

3. Algemene plaatselijke verordening artikel 2.1.1.1.

"Het is verboden op een openbare plaats deel te nemen aan een samenscholing, onnodig op te dringen of door uitdagend gedrag aanleiding te geven tot ongeregelde heden."

4. Klachtbehandeling

- 1. Verzoeker klaagde er bij de politie over dat:

- zijn grondrecht van vrije nieuwsgaring was geschonden;
- de vordering om de gemeente te verlaten disproportioneel was;
- hem gevraagd was zijn politieperskaart te tonen;
- volstrekt onduidelijk was op grond van welke informatie hij was gevorderd de gemeente te verlaten.

2. De politie heeft in haar taakstelling de openbare orde te handhaven de bevoegdheid om van mensen waarvan ze redelijkerwijs het vermoeden hebben dat zij de openbare orde verstoren te vorderen de gemeente te verlaten. De korpschef verklaarde om die reden de vordering de gemeente te verlaten rechtmatig, al achtte hij de vordering om de gehele gemeente te verlaten te ruim. De aanhouding en de inperking van de persvrijheid was daar een gevolg van, maar dit was nooit een doel op zich geweest. Dat er gevraagd was om een de politieperskaart te tonen was niet komen vast te staan. Voor zover dit wel zo gebeurd was, was dit niet juist omdat geen politieperskaart vereist was.

3. Omdat verzoeker niet tevreden was met de reactie van de korpschef werd de klacht voor advies voorgelegd aan de klachtencommissie.

De klachtencommissie oordeelde dat het optreden van de politie in de uitoefening van haar taak tegen de achtergrond van artikel 2.1.1.1. APV (zie Achtergrond, onder 2.) en ter uitvoering van het beleid als vastgesteld in het driehoeksoverleg tussen openbaar ministerie, de burgemeester en de politie behoorlijk was. De commissie achtte zich niet bevoegd een oordeel uit te spreken over de beoordeling van de informatie, welke had geleid tot de vordering aan verzoeker de gemeente te verlaten.

De commissie merkte nog op dat een en ander het recht van verzoeker onverlet laat een informatieverzoek in te dienen hierover bij de korpsbeheerder. De korpsbeheerder nam het advies van de klachtencommissie over en verklaarde verzoekers klacht over het optreden van de politie ongegrond. Over de beoordeling van de inhoudelijke informatie die tot de aanhouding had geleid verklaarde hij zich niet bevoegd. Hij gaf daarbij aan dat de inhoudelijke beoordeling enerzijds zag op de rechtmatigheid, anderzijds op discretionaire bevoegdheden. Beide aspecten horen thuis op het terrein van het strafrecht en kunnen rechtens bindende gevolgen hebben. Daarmee vallen ze buiten het domein van de klachtbehandeling, aldus de korpsbeheerder.